

Peterburi Teatajas (ja Pealinna Teatajas) 1910–1912 avaldatud sõnumid Livoonia külast. Kirjasaatjad —r., Stul., Urup ja Asunik. Põhja-Kaukaasia: Livoonia. Kooliõpetaja puudumine jõuludest 1909 kuni jõuludeni 1910. Katsed uut kooliõpetajat saada. Lühike Livoonia ajalugu. Perede arv 1911 (100). Osetud ja renditud maa pindala (vastavalt 2500 tiinu ja üle 3000 tiinu). Livoonia üldkirjeldus. Asunik S. Soobik (Sobik). Livoonia vabrikud: õlipressid, villakraasimise vabrik, jahuveskid, telliskivivabrik jt. Kolm kauplust ja tööriistaladu. Livoonia koolimaja ja haridusolud. Plaan alustada 1912 kevadel seltsimaja ehitamist. Livoonia karskusselts „Linda” (asutatud 1905). Soriküla kooliõpetaja Juhan Järver'i külaskäik Livooniasse (1911). Livoonia kõrts. Teisest kooliõpetajast loobumine Livoonias (1911). Ilmad. Hobusevargused. Eesti neiu P. vallaslapse küsimus ja lapse isa V. H. ning tema põgenemine Livooniast. Tatarlaste hirmuteod ja röövimised. Livoonia kooli ajalugu. Kooliõpetajad: K. R. (5 aastat), J. S. Võrumaalt (14 aastat), M. N. (5 aastat), A. S. (4 aastat), V. A. Artur Kalmus (Arthur Kalmus). Rudolf Mihkelson. R. Tarnik. Arthur Kalmuse hukkumine tulevahetuses röövlite takistamisel. Arthur Kalmuse matus. Külakirjutaja Gregord Luts ja tema ootamatu ametist lahtilaskmine. Gustav Paap (Kusta Paap), tema vangistamine ja surm segastel asjaoludel: kaks erinevat versiooni sellest, kuidas Gustav Paap surma sai. Külavanem Juhan Lüpsik. Külavanem Herman Tint (Tipt?). Jaan Kangur. Kusta Agus. Livoonia politseiteener Kultser. Digiteeris A. Aule, kirjaviis muutmata.

Pealinna Teataja (nr. 22), 11. detsember 1910, lk. 3

Liwoniast (Kubanimaal). *Kooliõpetajate puudus.* Juba minewal aastal, Jõulu ajal, lahkus meilt kooliõpetaja ja nüüd on warsti juba jällegi Jõulud, aga uut kooliõpetajat pole meil veel ikkagi olemas. Tõesti imelik lugu! Terwe aasta aega tuleb kooliõpetaja otsimiseks ja walimiseks ära. Ja egas ta weelgi käes ei ole, wõib olla, et teine aasta weel tagasi järele läheb, enne kui meile wiimaks kooliõpetaja jõuab.

Ei wõi ütelda, et see külaametnikkude süü on, sest nemad on juba mitu korda walimisi ette wõtnud, aga asi ei õnnesta. Juba januarikuul tehti hakatust. Kuulutus seisis ajalehtedes. Palk oli kaunis kena — 450 r. ümber. Kohatahtjate kirjasi tuli hulga kokku. Waliti üks, kuid see ütles ära; ei olewat himu nõnda kaugele minna. Waliti teine, ka see ütles ära; olewat haigeks jäänud. Wiimaks waliti siis kolmas. See lubas tulla kuid käskis oodata. Ja ta tuli ka wiimaks, suwel, kui kooliaeg juba möödast oli. Kuid wiibis paigas ainult nädalat paar ja sõitis siis kodumaale tagasi, kraami järel, nagu ta ise ütles. Teda oodati ja oodati, aga tagasi ta enam ei tulnud, waid teatas sügisel lühidalt, et Liwonia mehed wõiwad tema asemele uue walida, kui soowiwad. Jälle pandi siis kuulutus lehte, jälle waliti, aga jällegi takistused ees — ja kooliõpetajat ei ole weel praegugi Liwoonias. Ja see on weel teadmata, millal ta sinna õige jõuab . . .

Eks see kõik ole *kisendawaks nähtuseks* selle üle, et kui väga halb see on, et meie asundustele kooliõpetajate soowitamiseks keskkohu puudub.

—r.

Peterburi Teataja (nr. 48), 25. juuni 1911, lk. 3

Kubanimaalt — Liwoniast. Kodumaalt wälja rännanud eestlased paniwad 1874 a. Urupi jõe paremale kaldale praeguse Liwonia külale aluse. Maa sai siis kõik puhta rahaga ostetud. Külal elab ligi 100 peret. Ostetud maad on külal 2500 tiinu ja renditud maad pika aja peale üle 3000 tiinu. Elanikud on tõsised eestlased ja tublid põllumehed. Kõik põllutöö tehakse kõige uuemate põllutööriistadega, isegi kartulid [...] ja isesidujad wiljaniitjad-masinad

[*loetamatu lõik*]

ehk nad küll päewas 4—10. tiinu wilja igaüks ära peksawad. Kawatsetakse tänawu peksu ajaks weel isesõitjat motor-peksumasinat juurde muretseda. Suured, tuhandate puudade suurused wilja aidad täidetakse sügisel wiljaga, kust seda aasta läbi turule weetakse. Hobuseid on peremeestel töö jaoks 6—18, selle järele waadates, palju kellegil põldu harida on.

Küla on üks tähtsamatest Eesti asundustest. Ta on kõigiti väga hästi korraldatud, kuid kuni senini on tema üle ajalehtedes wähe juttu olnud, sellepärast ei oleks mitte liig, kui tema üle kirjutades weidikese ajalehe ruumi raiskan.

Oma plaaniliku wäljanägemise poolest ja korralikkude ehituste tõttu wõib Liwonia küla auga asunduste peaks nimetada. Uulitsa ääred on igasugu ilu ja wiljapuudega rikkalikult täis istutatud. Mitme tiinu suurused wiljapuu aiad on kõik kõige paremate wiljapuudega täis istutatud, mis rohkesti wilja kannawad. Iseäralist tähelepanemist laseb herra S. Sobiku wiljapuu ja mesilaste aiad oma peale juhtida. Need on päris kunstliselt wälja tehtud, nagu headuse, nõnda ka iluduse poolest. See on aed, mida igale põllumehele waatamiseks ja järeltegemiseks soojalt soowitada oleks.

Terwe küla on oma wälimuse ja sisemuse poolest nii moodi korraldatud, et igal ühel seal armas wiibida on. Igast küljest paistab siin asunikkude agarus, tahtejõud ja edasipüüdmine wälja. Asunikud elawad siin väga jõukalt. Paljude waranduse tsensus kerkib kuni 50,000 rublani. Mina, nende ridade kirjutaja, olen paljudes Eesti asundustes wiibinud, kuid niisugust eeskujulikku asundust, nagu Liwonia, ei ole ma weel nägema juhtunud. Külal töötawad mitmed wabrikud: 2 motor-õlipressi, 1 willakraasimise-wabrik, 4 jahuweskit, 1 telliskiwi-wabrik ja üks weel mitte walmis willakraasimise, ketramise, kudumise, wärwimise, wanutamise ja pressimise wabrik. Wiimane hakkab lootuse järele käesolewal sügisel käima. Peale selle on weel kolm poodi ja põllutööriistade ladu käimas, mis kõik heade tagajärgedega töötawad.

Nagu majandusliselt nõnda ka waimliselt on Liwonia küla väga hästi korraldatud. Ei ole siin niisugust waimuwaesust nagu naabri Eesti Maruha, Hussu-Kardoniku ja Allmäe asundustes, märgata on. Siin töötab kool hästi ruumikas koolimajas kahe õppejõuga, nii et praeguse programmi järel kooli lõpetajad wabalt 1. gümnaasiumi klassi sisse peasewad. Gümnaasiumis on meie külast paljud kaswandikudeks ja paljud on sealt peale kooli lõpetamist edasi õppima läinud nagu näit.: mäeinstiituti jne. Laste wanemad oskawad hariduse wäärust hinnata, mis põhjusel nad igauks oma lapsi koolitada püüawad.

Et meil weel senini iseäralist maja seltsimaja jaoks ehitatud ei ole, siis otsustas külakogu uut koolimaja telliskiwidest tulewal kewadel ehitama hakata, ühes käsitöö jaoskonnaga, milleks 120,000 telliskiwi peale juba kaup ära tehti ja käsirahana 200 rbl. sisse makseti, kuna praegust koolimaja seltsimajaks ümber ehitada otsustati. Siin saadakse igast wajadusest hästi aru ja püütakse wõimalikult nõnda seadida, nagu wähegi wõimalik on. Nõnda, et õigusega ütelda wõib, on ilus Liwonia kodumaaga tõsisel wõistluses ja temale mitte sugugi järele ei anna. 1905. aastast saadik asub meil karskuse-selts „Linda” kes rahuloldawalt töötab. Selts on mitu suuremat pidu heategewaks otstarbeks toime pannud. Wiimaseks piduks oli tänawu suwistepühal toime pandud suwepidu ühes näitemüügi ja näitemängudega. Piduläks kõigiti rahuloldawalt korda. Külakostiks kandis siit läbisõites pidupäewal naabri küla kooliõpetaja hra J. Järwer mõne laulu ja ilulugemise „Rändaja” ja „Kalewipoeg” ette. Hra Järweri ettekanded saiwad piduliste poolt kõik suure waimustusega wastu wõetud.

Stul.

Peterburi Teataja (nr. 50), 2. juuli 1911, lk. 3

Liwonia Eesti asundusest, Kaukasiast. Hiljemal ajal on siin mõne wõera, siserännanud isiku poolt külakõrts käima pandud, kus seda wa „elutilgakest” üsna ohtralt wälja jagatakse. Joojad selles asutuses on peaasjalikult wenelased ja mõned üksikud eestlased, enamasti töölised.

See nähtus ei ole mitte armas, seda enam, et see asutus just külawalitsuse maja külje all on, kust selgesti purjus inimesi lallutamas näeb. Sellepärast oleks väga soowitaw, et asunikud sarnase hukatuse-allika wiibimata kinni sulguksiwad. Sellega astuksiwad nad ühe eeskujuliku sammu ja kasu ei jääks sellest mitte olemata.

Stul.

Peterburi Teataja (nr. 67), 31. august 1911, lk. 3

Liwoniast (Kubanimaalt). Kuni maikuuni s. a. sai meie küla kroonu käest teise kooliõpetaja ülespidamiseks 360 rbl. aastas abi. Maikuust aga ütles kroonu end nimet. abiraha edaspidisest andmisest ära, oma äraütlemist küla majan-

duslise jõukuse peale põhjendates. Kroonu abiraha kaotusega kaotab ka kool teise õpejõu, mida südamest kahjatseda tuleb. Küla otsustas käesolewad õpeaastad ühe kooliõpetajaga läbi katsuda ajada, sest külal üksi kahe õpejõu ülespidamiseks, mis umbes 1500 rbl. aastas wälja teeb, saab raskepoolne olema seda enam, et tulewa kewade uue telliskiwist koolimaja ehitus ettevõtta kawatsetud on, mis oma 3000 rbl. külal jällegi maksma läheb. Aga siiski: Liwonski mehed, teie olete ju ennegi agarad hakkajad ja edu poole püüdjad tõsised Eesti mehed olnud, olete suurtest raskustest üle jõudnud ja mitugi head mälestust juba järele jätnud, siis püüdke ka seda korda saata, et meil kool käesolewal õpeaastal kahe õpejõuga töötama saaks, kasu sellest saate igatahes tundma.

Suwe töö on siinpool tehtud. Wili on koristatud ja aita salwedesse pandud, jääb ainult turule wedada. Põllumees waatab weel üle õla suwise tegewuse peale ja hakkab end talwe tuleku wastu walmistama.

Wiljad kaswasiwad rahuloldawalt ja saiwad koristatud ilma wähemagi õnnetuseta, kuna siin ümbruses rahe-õnnetust laialt ette tuli, nii et kõik wili ja rohi purustatud saiwad. (Ilmad on juba jahedamad 15—28° R. järel).

Sügise tulekuga õitseb ka hobusewargus. Palju wargusi on juba korda saadetud. Ühel jaol warastati 5 toredat täkku ära. Otsimised jäid tagajärjeta.

Urup.

Peterburi Teataja (nr. 71), 14. september 1911, lk. 3

Liwonia Eesti asundusest (Kubanimaalt). Minewal nädalal sõitis Kalumka külast Stawropoli kubermangust noor Eesti neiu P. oma kahe kuu wanuse pojakesega, keda ta eksimise läbi endale saanud meie külasse oma eksitajat W. H. taga otsima, kes wahe peal Kalumkast ära meie külasse putkanud oli. P. andis külawalitsusele üles et H. teda ärawõtmisega meelitades, nii kaugele wedanud olla, kuna nüüd enam oma lubamisest teadagi ega lapsekaswatamiseks mingisugust abi anda ei taha, mille tõttu P., kellel tagawara kapitali sugugi ei ole ja kes enne emaks saamist wõeraid teenis, wäljapeasemata raskesse seisukorda sattus, ja palus H. sundida temale toetust muretsema.

Külawalitsuse majas tunnistas H. end P—le lapsemuretsemises süüdlaseks, kuid abiandmisest ütles ta end enese kehwuse peale toetades ära. Wiimaks aga kohustas ta end lapsukese kaswatusmajasse wiimises, millega P. nõus oli, andis külawalitsusele selleks allkirja ja wõttis paljude tunnistajate juuresolekul külawalitsuse majas P. käest lapse kaswatusmajasse wiimiseks allkirja wastu oma kätte ja lahkus lapsega ametikohast. Öösel, umbes kella ühe ajal, leiti laps külaperemehe M—di õue pealt maast, kuna aga H. külas enam jällegi järel ei olnud — ta olla woorimeest palkanud ja waksalisse ära sõitnud. Asja kohta tegi politsei protokollu ja wõttis H. kinniwõtmiseks abinõuud tarwitusele.

— Elu tataride keskel, kes meid igast küljest piiravad, läheb päewpäewalt ikka kardetawamaks, nii et wäljast sõitmisega enam sugugi öö peale jääda ei julge, sest siis wõid väga kergesti oma elu tataride kätte jätta nagu nende päewade sees kahe naabri küla mehega, isa ja pojaga juhtus, kes Armawirist wilja wiimast tagasi sõites tataride käte läbi surma leidsiwad. Õnnetutel oliwad mõtlematel kõrid noaga läbi lõigatud, taskud ja wankrid tühjaks tehtud, kuna hobused lahti lastud, kes surnukehadega kodu sõitsiwad.

Tatarlased on siin tuntud rööw-mõrtsukad, kes salkadena waritsewad ja igale teekäijale oma kohutawate rööwimiste ja tapmistega kananaha selga ajawad. Kas ei oleks siin tarwilik terve maakonna elanikkudel ühineda, ühel meelel ülemwalitsuse poole palwega pöörata, et sarnase werejänulise rahwa wastu käredamad abinõuud tarwitusele saaksiwad wõetud, et rahulikul rahwal sarnaste metsaliste all mitte kannatada ei tuleks. On põhjust arwata, et see palwe tähelepanemist leiaks, sest ülemusel on väga hästi teada, kui palju hirmu ja kahju tatarlased kohalikkudele elanikkudele teewad.

Urup.

Peterburi Teataja (nr. 112), 24. detsember 1911, lk.1

Liwonia asundusest. Kolmkümmend seitse aastat on sellest mööda, kui esimesed eestlased Kubani maakonda Urupi jõe paremale kaldale, kassakate stanitsa Beskorbna wastu, asusiwad. Seal on postkontor Beskorbenskoe kust meie kirjad kätte saame. Raudteest oleme 20 wersta, kaubalinnast Armawirist 45 wersta eemal. Eestlased asusiwad siia väga kehwal järjel. Et maahinnad sel ajal odawad oliwad siis jõudis suurem jagu [...] tiinu maad osta, ja üks asunik ka koguni 50 tiinu. Pankasi ei olnud, kust laenu oleksime saanud. Nüüd on asunikud kaunis hea järje peal, kuid on ka neid, kes edasi ei nihku, waid tagurpidi lähewad, need on enamisti topsi-sõbrad. Waimliselt on asunikud siin kaunikeselt edasi jõudnud, ja ei ole märgata, et nad kodumaast kaugel maha oleksiwad jäänud. Siin kõlab Eesti keel ja kostab Eesti laul, niisama kui kodumaalgi. Waimliseks edasijõudmiseks on tublid kooliõpetajad meil palju kaasa aidanud. Kooliõpetaja on asunduses rahwa waimline hing: tema peab teenäitaja ja eeskuju olema.

Heidame pilgu endi kooli-ajaloo peale tagasi. Esimene kooliõpetaja oli meil, kes Wene keelt ei tunnudki, aga ta oli wäsimata tegelane ja südamest Eesti asja edendaja. Laulukoor oli meil hea ja isegi Pätigorski linnas anti kontserti, kus lauljatele palju kiitust osaks sai. Siis hakati Wene kooliõpetajat nõutama. Waliti kuulutuse läbi K. R., seminari kaswandik Pärnumaalt, see oli siin 5 aastat kooliõpetajaks, asutas wiuli-koori, mis 15 aastat tegewust awaldas, ja pärast pasunakoori. Et ta küla kirjutaja ametit ka pidas ja walitsusega wastamisi läks siis ei jäänud tal muud nõu üle kui lahkuda ja meie kool läks [...] alla. Siis tuli Wõrumaalt J. S., ka seminari kaswandik, see oli siin 14 aastat kooliõpetajaks.

Tema järele tuli [...]st M. N. kes siin 5 aastat kooliõpetaja ametit pidas. Et tema terwis [...] ei lubanud pidada, läks ta siit wäiksema koha peale. Jälle waliti kuulutuste läbi A. S. Wenemaalt, tubli muusikatundja ja pasunakoori juhataja; ta töötas 4 aastat kõigiti rahuloldawalt. Siis lahkus ta aga meilt ja terve asundus on tema lahkumise üle wäga kurb. Teine kooliõpetaja W. A. jäi üksi meile töötama.

Siinsed asunikud on püüdnud Eesti keelt ja meelt alal hoida ja oma keele õpejõudusi muretseda, sellepärast on raske siin kooliõpetajaid saada, waid neid peame ikka kodumaalt otsima.

Asunik.

Peterburi Teataja (nr. 22), 21. veebruar 1912, lk. 1

Liwoniast (Kubanimaal). Öösi wastu 29. jaanuari s. a. tungisiwad kurjategijad meie külasse sisse, kus nad juba mitme peremehe õue peal hobuste warguseks katseid oliwad teinud, kuid wististe oli neid keegi selles seganud, kuna wiimaks küla noormees Rudolf Mihkelson külast tulles neid uulitsal näinud oli, millest oma seltsimehele Arthur Kalmusele teatama ruttas. Wiimane tõusnud magamast üles ja läinud siis aega wiitmata külawanema Tinti juurde abi otsima, kuna Mihkelson sellesamas mõttes küla peremehe R. Tarniku poole läks. Nüüd läksiwad nad neljakesi kurjategijaid üles otsima, ja kui weidi edasi mind, nägiwad nad trobikond inimesi, umbes 4—5 kellegi külamehe õuest wälja tulema. Küsimuse peale, kes nad on, tuli rewolwri paukude pragin, mis Kalmuse ja teiste peale sihitud oliwad. Wiimased ei jäänud ka wahtima, waid lasksiwad wastu, kuid kurjategijad põgenesiwad wigasaamata ööpimedusesse, Kalmust surmawalt ja Mihkelsoni kergelt haawates. Enne kui hädakisa peale abi kohale jõudis, oliwad kurjategijad jäljetalt kadunud. Hommiku saadeti haawatud Mihkelson Armaweri haigemajasse arstimisele ja küla poolt saadik Armaweri politseimeistri poole politsei koerade järele, kuid kahjuks ei olnud wõimalik koerasid saada, waid kästud üks nädal oodata. Kui nädala pärast tagasi mindi, siis wastati sedasama, mis esimeselgi korral: „ei ole wõimalik.”

31. jaanuaril sai kadunud A. Kalmuse põrm terve küla elanikkude ja kohaliku muusikakoori saatel igawese rahupaika wiidud. Terve saatjate rong, mitusada inimest, nuttis ärdalt oma kadunud 19-aastase suguwenna haua juures.

Kadunu oli üks meie näiteseltsi parematest tegelastest, nii et tema kadumine näiteseltskonnale ja laulukoorile sügawad jäljed järele jättis.

Kadunu haua peale plaanitsetakse mälestuse märki üles panna, et näidata, kui walusaks löögiks terve külale tema õnnetu surm oli. Selle mõtte teokste gemiseks oleks kõige paremat jõudu soowida. Jäägu kadunud noore sõbra ja seltsimehe A. Kalmuse nimi Liwonias unustamataks!

L.

Peterburi Teataja (nr. 119), 9. oktoober 1912, lk. 1

Liwoniast (Kubani maalt). Nende päewade sees oli meie külakirjutaja hra Luts sunnitud ametit käest ära andma ja meilt lahkuma.

Herra Luts oli mees, kes oma südamliku ja õiglase olekuga kõikide küla elanikkude südamed wõita suutis. Tema lahkumisest ei tunne mitte üksi eestlased kahju, waid ka kohalikud wenelased, kes temale weel palju aega tänusõnu tagant järele hüüawad.

Herra Luts'u lahkumine tuli igäuhele päris ootamata ja tema peale süüdistus koguni põhjendamata. 12. augustil s. a. andis külawalitsuse majas keegi noor-mees (wenelane) üles, et kohalik elanik Gustaw Paap hobusewarguse ametit peab.

Külawalitsuse majas, kuhu Paap ülekuulamisele toodi, salgas wiimane oma kuritegu ära mis põhjusel teda peale protokollit tegemist trellide taha toimetati, et hommiku kohtuuriija kätte saata, kuid ööl on üheksa poega. Ööl tulnud aga salk wargaid, kes wangiwahid wahi pealt kõrwale toimetanud, wangi kongi luku ära murdnud, wangi Gustaw Paapi küla hobuse aeda toimetades ära tapnud. Mis põhjusel wang Paap tapetud sai, pole õiete teada: ühelt poolt arwatakse, et wangi tema omad seltsimehed ära warastanud ja ära tapnud, kartes, et ta wist kohtuuriija juures oma seltsimehi üles saab andma, kuna aga teiselt poolt (Paapi poolehoidjad) koguniste seda räägitakse, et Paapi omad külamehed tapnud on, peasjalikult need, kes hobusewarguse pärast kannatada on saanud.

Kui palju küll ühes kui ka teises arwamises tõtt on, ei saa ära kaaluda, kuid wang sai tapetud ja kirjutaja Luts ametist lahti lastud. Wiimane lasti ülemwalitsuse poolt just sellepärast lahti, et ta asjast midagi ei teadnud ja ülekuulamisel ütelda julges, et tema ööse omas toas mitte wangiwahi kohuseid ei täida, waid rahulikult end päewa wäsimusest wälja puhkab. Ja tõeste, mis asi on kirjutajal ööse wangisi walwata wõi muud sellesarnast, mis mitte tema kohuste hulka ei käi.

Hobuste wargused on meie külas wiimaste kolme aastate jooksul sedawõrd liiale läinud, et enam mingisugused kaitseabinõud warguseid ära ei jõua hoida. Selle aasta algul sai hobusewargate käte läbi kohalik elanik Arthur Kalmus rewolwriga surnuks lastud ja Rudolf Mihelson raskeste haawatud. Kõik see paneb küla elanikka tõsiselt mõtlema, seda enam et wargad külameeste arwamise järele omas külas pesitelewad, mis tõttu wiimased igakord kõige paremat juhtumist tarwitada oskawad.

Kaukasia on kuulus wargate isamaa, kus nad suurte salkadena elutsewad ja inimesi rööwiwad ja tapawad. Kas ei tuleks walitsusel selle wastu tõsiselt wõitlema hakata, et oma rahwast kaitsta.

Hobusewargad. Ööl wastu 26. septembrit warastati meie külas teine hobusekari, umbes 100 hobust ära. Wargad, 8 meest, tormasid ratsahobuste seljas

hobuse karja peale, karjastele rewolwritest tuld andes ja kadusid hobusekarjaga öö pimedusesse. Hobusekarja seisukohast umbes 6 wersta on wargad kõik wanad ja wäheväärtuslised hobused maha jätnud ja parematega edasi kihutanud. Ära nähes, et hommik ligidal ja tagaajajad kannul on wargad ainult 8 hobust enestega kaasa wõtnud, kuna teised kõik maha jäetud.

Siin tuleb jällegi tuttawa oma küla wargaga rehkendada.

Jah hirmsaks ja koledaks muutub meie endine waikne ja rahuline elu. Wargad — rööwliid ajawad oma koledat äri päris awalikult. Juhtub sa warast warguse pealt tabama, siis pead sa waikima nagu sukk ja wabalt — rahuliselt waatama kui sinu hobust wõi muud warandust ära warastatakse, wastasel korral saab su warandus tuleroaks tehtud ja sind ennast äratapetud. Niisugused ähwardused on isegi külawalitsuse majas maad leidnud, ilma et külawanem Juhan Lüpsik ähwardaja wastutusele wõtmiseks sammusid teinud oleks. Isegi inimeste tungiwa nõudmistele peale ei tee külawanem protokoll. See kõik paneb rahwast tõsiselt mõtlema ja annab põhjust arwata, et kurjategijad meie küla „peamehele” wäga ligidal seisawad, mis tõttu nad kartuseta külaelanike waewaga korjatud warandust ära rööwiwad. Kas ei peaks siin inimesed ühel meelel ja nõul ülemwalitsuse poole palwega pöörama, et meie küla praegust korralagedust kaotada. Ma arwan, et wiimane meile oma tõsist ja õiglast abi keelama ei saa.

Urup.

Peterburi Teataja (nr. 142), 1. detsember 1912, lk. 1

Külawanem surmaotsuse teinud. Üks Kaukasia ajaleht kirjutab selle kohta pika loo, kudas Liwonia Eesti asunduses külawanem inimese surma mõistis, missugune otsus ka täide saadetud. Asi on tähendatud lehe teadete järele lühidalt järgmine:

Augustikuu 13. päewa õhtul andis Liwonia külawanem Herman Tipt politseiteenijale Kultserile käsu sellesama küla elanikku Kusta Paapi külawalitsusse kutsuda. Paha aimamata läks Paap ühes politseiteenriga külawalitsusse, kus paarkümmend kahtlast isikut, sakslased ja üks wenelane koos olid. Wenelane saanud korra Paapi käest kõrwahoobi, mispärast ta igat juhtumist otsinud, et Paapile kätte tasuda. Siin külawalitsuses seletas wenelane kooswiibijatele sakslastele ja külawanemale, et Paap waras on. Oma süüdistustega oli wenelane ka waremalt külas wälja astunud. Külawalitsuses tegi külawanem Paapi kohta suusõnalise surmaotsuse. Selle peale pandi Paap kongi kinni, kuna Kultser teda wahtima jäeti.

Et Paap kodust kauaks ära jäi, siis läks Paapi naine ja ema külawalitsusesse waatama, mis juhtunud. Neid ei lastud aga külawalitsusesse sisse. Naisterahwad peitsid end õue peale ära, et näha ja kuulda, mis sünnib. Maja õue peal seisid paarkümmend inimest, kes külawanemaga millegi üle aru pidasid. Nendest tundis Paapi naine ja ema Jaan Kangurit ja Kusta Agust. Üks nen-

dest ütles, et aeg on kodu minna, kuna teine tähendas, et tarwis weel oodata ja waadata, mis sünnib, pealegi olewat temal müts kaduma läinud, mida nüüd Paapi käest saada wõiwat.

Inimesed läksid wiimaks laiali kuna külawanem majasse sisse läks. Jälle tah-tis Paapi naine mehe juurde peaseda, kuid külawanem ei lasknud seda sündi-da. Paapi ema katsus Kultseri läbi oma pojaga kokku saada, kuid ka Kultser ei lasknud kedagi Paapi juurde. Paapi naine läks oma wenna juurde abi otsi-ma, aga ema jäi külawanema õue juurde, peiduurka. Siin pani ta tähele, et inimesi üksaawal külawalitsuse õue peale kokku hakkas koguma.

Wiimaks kuuldusid külawalitsuse õuest Kusta Paapi appihüüded ja mitu rewolwri pauku. Warsti tuli külawanem õue peale, kus naisterahwad teda ümber piirasid ja nõudma hakasid külarahwast kokku kutsuda, et mõrtsukaid üles otsida. Külawanem ei teinud seda mitte. Alles hulga aja järele laskis külawanem inimesi kokku ajada, kuid mõrtsukad olid juba kadunud.

Ühes teises numbris teatab tähendatud leht, et Kusta Paapi tapmise asjus Kultser ja keegi All kohtuwõimude poolt wahi alla wõetud, kuid peasüüdlas-ed, endine külawanem Tipt ja teised weel wabalt ümber liiguwad ja tapetud Paapi sugulastele hirmu tegewat.

Missugused kujul Tint surmaotsuse teinud, seda ei ütle leht teadwat.